

'Tahitian Woman with Evil Spirit' (ca. 1900)
by Gauguin. (Courtesy Städel Museum
Frankfurt am Main/MoMA)

Ο ΓΚΟΓΚΕΝ ΠΕΡΑ ΑΠΟ ΤΗ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ

(Με αφορμή την τρέχουσα έκθεση «Μεταμορφώσεις» στο Μουσείο Μοντέρνας Τέχνης της Νέας Υόρκης – MoMA, όπου μας παραδίδεται στο σήμερα ένας καλλιτέχνης πιο σύνθετος και πειραματιστής από όσο φανταζόμασταν. Επικεντρώνεται σε ένα απίστευτο εύρος έργων του, που δεν είναι πίνακες - μόνο 11 εκτίθενται, αλλά χαρακτηριστικά, σχέδια, γλυπτά, ξυλογραφίες.)

Της Αγνής Κατσιούλα

Ο Πολ Γκογκέν (1848-1903) είναι γνωστός ως ο χρηματιστής που εγκατέλειψε τη ζωή της μεσαίας τάξης και την οικογένειά του για να κυνηγήσει τα όνειρά του. Μετατράπηκε από ζωγράφος του Σαββατοκύριακου σε ολοκληρωμένο καλλιτέχνη που άλλαξε την ιστορία της τέχνης. Βέβαια, όσο σημαντική ήταν για τον Γκογκέν η ζωγραφική του, άλλο τόσο σημαντικές αποδεικνύεται πως ήταν οι προσπάθειές του στη χαρακτική και το σχέδιο.

Οι «Μεταμορφώσεις», η πρώτη μεγάλη έκθεση του Γκογκέν που παρουσιάστηκε ποτέ στο Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης της Νέας Υόρκης, δίνει ιδιαίτερη προσοχή στα σπάνιας ομορφιάς χαρακτηριστικά και προπαρασκευαστικά σχέδια του δημιουργού και στη σχέση τους με τις φημισμένες ελαιογραφίες, τα γλυπτά και τα κεραμικά του. Συγκεντρώνει περίπου 160 έργα (γύρω στις 130

απεικονίσεις πάνω σε χαρτί, αλλά και περίπου 30 πίνακες και γλυπτά) από το 1889 μέχρι και τον θάνατό του. Το μουσείο τα δανείστηκε από πολλά, μικρά και μεγάλα, μουσεία και ιδιωτικές συλλογές. Σκοπός της έκθεσης είναι να κατανοήσουμε αυτήν τη λιγότερο γνωστή πτυχή του έργου του, παρουσιάζοντάς τη συγκεντρωμένη.

Ο Γκογκέν οδηγήθηκε από την παρόρμησή του να ζήσει σε διάφορες περιοχές του κόσμου. Αναζητούσε έναν πολιτισμό αμόλυντο από τα ευρωπαϊκά ήθη και τους περιορισμούς, ενώ παράλληλα προσπαθούσε να γίνει κύριος άγνωστων τεχνικών ώστε να δημιουργήσει εντελώς νέους τύπους έργων. Περισσότερο, δηλαδή, από οποιονδήποτε άλλο μεγάλο ζωγράφο της γενιάς του, ασχολήθηκε έντονα με την ξυλογλυπτική, την κεραμική, τη λιθογραφία, την ξυλογραφία, τη μονοτυπία.

Αυτά λοιπόν τα αξιόλογα έργα σε χαρτί, που εκτίθενται στο MoMA, αντανakλούν τους πειραματισμούς που του επέτρεψαν να δημιουργήσει πρωτότυπες ξυλογραφίες, πραγματικά κοσμήματα, αλλά και μεγάλα υποβλητικά σχέδια που συγκαταλέγονται στα αριστουργήματα της ιστορίας των γραφικών τεχνών.

Στη δημιουργική διαδικασία του Γκογκέν συχνά εμπλέκονται η επανάληψη και ο ανασυνδυασμός βασικών μοτίβων από τη μία εικόνα στην άλλη, επιτρέποντας στα έργα να μεταμορφωθούν με την πάροδο του χρόνου και να δράσουν προφητικά. Η χαρακτηριστική του, η οποία εξ ορισμού περιλαμβάνει τη μεταφορά και τον πολλαπλασιασμό των εικόνων, του έδωσε τη δυνατότητα να μεταφέρει έργα και να αγκαλιάσει ανάγλυφες επιφάνειες με τα μυστηριώδη και ονειρικά οράματα της ζωής του στον Νότιο Ειρηνικό, όπου πέρασε το μεγαλύτερο μέρος των τελευταίων 12 χρόνων της ζωής του.

Γεννήθηκε στο Παρίσι το 1848 από Γάλλο πατέρα και Περουβιανή μητέρα και πέρασε μέρος της παιδικής του ηλικίας στη Λίμα. Αφού σπούδασε στην Ορλεάνη, ταξίδεψε για έξι χρόνια με εμπορικά πλοία και το γαλλικό Ναυτικό. Γύρισε στο Παρίσι όπου εργάστηκε ως επιτυχημένος χρηματιστής και συλλέκτης έργων τέχνης. Ζωγράφιζε τα Σαββατοκύριακα, μερικές φορές υπό την κηδεμονία του ιμπρεσιονιστή Καμίλ Πισαρό, ο οποίος τον σύστησε σε άλλους καλλιτέχνες. Το 1882, παντρεμένος και με σπίτι γεμάτο παιδιά, θα τα εγκαταλείψει όλα και θα ασχοληθεί αποκλειστικά με την τέχνη.

Αν και οι πρώτες προσπάθειές του ήταν αδέξιες, σημείωσε σταδιακά αξιοσημείωτη πρόοδο. Μέχρι το 1886 βρισκόταν σε επαφή με τους ιμπρεσιονιστές και συμμετείχε στις εκθέσεις τους. Την περίοδο 1886–1891 έζησε κυρίως στην περιοχή της Βρετάνης, μαζί με αρκετούς πειραματικούς ζωγράφους της λεγόμενης «Σχολής της Pont-Aven». Τότε δήλωσε πλέον απογοητευμένος από τον ιμπρεσιονισμό και στράφηκε περισσότερο στην αφρικανική τέχνη και την τέχνη της Ασίας. Παράλληλα, το 1888, ήρθε σε

επαφή με το έργο του Βίνσεντ Βαν Γκογκ και το αναγνώρισε ως ιδιαίτερα σημαντικό. Συνδέθηκαν με φιλία και τον επισκέφθηκε για ένα διάστημα δύο μηνών στην Αρλ. *Και οι δυο, όμως, έπασχαν από κατάθλιψη και η συγκατοίκησή τους κατέληξε σε έντονη διαμάχη.*

Ο Γκογκέν εγκατέλειψε την Ευρώπη το 1891 σε κακή ψυχολογική κατάσταση για να ταξιδέψει στην Πολυνησία. Αρχικά εγκαταστάθηκε στην Ταϊτή και αργότερα στις νήσους Μαρκησίες. Εκεί πέρασε σχεδόν όλη την υπόλοιπη ζωή του. Τα έργα της περιόδου αυτής θεωρούνται ίσως τα καλύτερα δείγματα της δουλειάς του και ξεχωρίζουν για τον έντονο συμβολισμό τους και τον πολλές φορές θρησκευτικό χαρακτήρα τους, εμφανώς επηρεασμένο από τον πολιτισμό των ιθαγενών της Πολυνησίας.

Κατά ο 1889, έκανε τη σειρά Volpini (το όνομα του καφενείου στο οποίο εκτέθηκαν), τσιγκογραφήματα για εκτυπώσεις. Η πρώτη από τις τρεις σειρές των εκτυπώσεων αποτελεί τη σπονδυλική στήλη της έκθεσης του MoMA. Δίπλα σ' αυτές είναι τρία κεραμικά, πολλές εκτυπώσεις από ξυλόγλυπτα, αλλά και εκτυπώσεις με προσθήκες ακουαρέλας, ακόμα και με κόκκινες πινελιές.

Ένα από τα πιο εκπληκτικά έργα στην έκθεση είναι η «Ταϊνική γυναίκα και κακό πνεύμα» (1900), που αποκτήθηκε από το MoMA πρόσφατα. Επίκεντρο της έκθεσης, ξεχωρίζει για τη μνημειακή του κλίμακα. Ο Γκογκέν το δημιούργησε με ένα υβριδικό μέσο σχεδίασης και εκτύπωσης, που εφηύρε ενώ ζούσε στην Ταϊτή το 1899.

Πηγή: **Η ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΩΝ ΣΥΝΤΑΚΤΩΝ**

3 Ιουνίου 2014 / Ένθετο: **Art**